

IGOR ZABEL – PEDAGOG Z ZVRHANO MERO POTRPEŽLJIVOSTI IN RADOVEDNOSTI

Foto Tihomir Pinter

Pedagoško delo Igorja Zabela je bilo večplastno in v veliki meri povezano s SCCA-Ljubljana, zlasti z izobraževalnim programom Svet umetnosti, pri katerem je sodeloval vse od začetka leta 1996. Takrat ga je kot pionirski izobraževalni program za kustose sodobne umetnosti organizirala Galerija Škuc. Že naslednje leto je program prevzel Sorosov center za sodobne umetnosti, od leta 2000 pa ga kot šolo za sodobno umetnost naprej vodi Zavod za sodobno umetnost SCCA-Ljubljana.

V prvem letniku (1996/97) je Igor Zabel sodeloval pri seriji predavanj *Konceptualna umetnost 60-ih in 70-ih* s prispevkom *Načeli serije in programa v ohojevske umetnosti*. Že naslednje leto se je za dve leti priključil tudi kot soavtor programa in somentor tečaja za kustose sodobne umetnosti. Ni naključje, da je program v tem obdobju postajal vse bolj metodološko izpopolnjen in je dobil kompleksno programsko strukturo, ki je vključevala delavnico z mentorskim vodstvom, seminarje, uvodni modul, študijska potovanja in serijo teoretskih predavanj. Pomebna je bila tudi njegova vloga sooblikovalca teme predavanj naslednjih dveh letnikov: *Teorije razstavljanja* (1998) in *Geopolitika in umetnost* (1999). S predavanjem *Razstavne strategije v devetdesetih – Nekaj zgledov iz slovenskega prostora* je prvo temo tudi vpeljal in utemeljil z

aktualnimi primeri iz slovenskih razstavišč. Kot mentor je bil vseskozi goreč zagovornik poglobljenih in odprtih debat, ki so pri tečajnicah in tečajnikih spodbujale kritično razmišljanje, analizo in reflektiranje celotnega kuratorskega in mentorskega procesa ter lastne vloge v njem.

Ko smo leta 2002 začeli razmišljati o tem, kako nujno bi bilo zapolniti še eno luknjo v izobraževalnem sistemu na ravni teoretske in kritiške refleksije pri nas in vpeljati tudi seminar iz pisanja, je bil Igor spet zraven. Potrebo po tovrstnem izobraževanju in Svetu umetnosti nasploh je videl še posebej v premikih v sistemu sodobne umetnosti, ki so na novo definirali vloge kustosa in kritika. Obe vlogi je iz lastnega delovanja in osebnih izkušenj dobro poznal – kako ju združuje, je povedal v intervjuju za *Likovne besede* leta 1991 – in brez njega si novega programa gotovo še nekaj časa ne bi upali začeti.

Priprave intenzivnega izobraževalnega procesa, ki poteka znotraj sklenjene skupine in naj bi spodbujal pisanje o sodobnih umetniških praksah ter iniciral nove diskurze in metode zapisovanja, kodificiranja in zgodovinjena, so bile polne dilem; razmišljali smo, kako se lotiti seminarja in komu in čemu naj bi bil namenjen. Ko pa se je enkrat začel, smo vsi vedeli, da smo na pravi poti, da pa bodo sicer daljnosežni učinki vidni šele pozneje.

Sestavili smo program mentorskega dela, ki sta ga uspešno in v veliko zadovoljstvo vseh opravljala Igor Zabel in Miško Šuvaković, program delavnic o posamičnih tipih, žanrih, metodah in modelih pisanja in medijskih predstavitvah; k sodelovanju smo povabili vrsto strokovnjakov. Seminar iz pisanja o sodobni umetnosti s serijo predavanj in delavnic, ki so jih povezovala redna mentorska srečanja, se je začel jeseni 2003 z visoko udeležbo študentov, ki so za pomoč dobili še seznam osnovne literature in navodila za pisanje tekstov. Oba mentorja sta seminarce vpeljevala v spoprijemanje z materijo sodobne umetnosti in interpretativnih praks. Hkrati je potekalo tudi seminarsko delo na daljšem tekstu, za katerega je Igor Zabel študentom priporočal, naj se odločijo za tisti problem, ki jim je blizu in ga že poznajo, zdaj pa bi se radi podrobneje ukvarjali z njim; svetoval jim je, naj se ne lotevajo preširokih tem, ki se bodo samo še širile, saj »taka je pač narava stvari, kot vsi vemo iz izkušenj«.

Igor je v svoje mentorsko delo, ki ga je začel z uvodnim predavanjem *Shematika različnih žanrov pisanja (značilnosti, zahteve, omejitve, zgledi ...)*, vpeljal tudi »metateorijo kritiških diskurzov« – bra-

nje nekaterih ključnih tekstov z vsebinsko in formalno analizo, diskusijo o razumevanju konceptov in možnostih in ciljih pisanja. Tako je v proces, ki se je osredotočal bolj na samo prakso pisanja, uspešno vključil tudi izpopolnjevanje znanja iz umetnostne teorije in pri tem uporabil tudi lastne izkušnje.

Večdnevne delavnice – teorija in zgodovina kritike, intervju, tekst za katalog, predstavitev v medijih: televizijski prispevek, interpretacija umetniškega dela, zgodovinenje sodobne umetnosti, in časopisni članek in kritika – so vodili strokovnjaki za posamična področja. Delavnico o tekstu za katalog je Igor vpeljal z uvodnim predavanjem o tem, kaj vse sestavlja razstavo in kakšno vlogo ima pri tem katalog, pa o raznih možnostih teksta za katalog in o tem, na kaj naj bi bili pri takem pisanju pozorni. Potem je naredil pregled konkretnih primerov – tudi njegovih, od katerih mu je bil še zlasti ljub tekst v katalogu samostojne razstave Pera Kirkebyja v Moderni galeriji, češ »kar zapisal se je in bil sem res zadovoljen«.

Njegova vodstva in pogovori ob razstavah – o kuratorskih prijemih, umetniških strategijah in umetninah –, ki jih je pripravil s sodelavci, denimo ob tisti zadnji z naslovom *Sedem grehov* v Moderni galeriji, so se razvili v živahne razprave. Kako odprt in ohrabrujoč mentor je bil, vedo udeleženci in udeleženke tečaja in seminarja iz pisanja, ki so ga imeli priložnost поблиže spoznati. Morda nam lahko njihovo navdušenje vsaj delno predstavi evalvacijska ocena ene od udeleženk: Super, veliko debate. Veliko novega znanja.

Razumevanje sodobne umetnosti in njenih kontekstov je bila naloga, ki smo si jo skupaj zastavili. Iz okvirov šole Svet umetnosti smo to nalogo razširili še na revijo *Likovne besede*, za katero smo redno predlagali v prevod tudi nekatere temeljne in referenčne tekste. Leta 1999 pa smo skupaj z Založbo /**cf.* ustanovili Žepno zbirko in doslej izdali devet antoloških esejev iz teorije in prakse sodobne umetnosti. Glavni urednik zbirke je bil Igor Zabel.

Igor je svojo vednost in znanje prenašal na druge z velikim veseljem in potrpežljivostjo. Zlahka je sprejemal drugačne poglede in stališča, četudi niso bili zmerom zares utemeljeni in argumentirani. O vseh teh rečeh se je rad pogovarjal. Pri delu s študenti – udeleženci tečaja za kustose ali seminarja iz pisanja – je vedno našel nekaj zanimi-

vega in intrigantnega. Širokogrudno je spregledal tudi nerazumevanje, ki je izviralo iz neznanja ali vnaprejšnjih predsodkov. Spodbujal je odprt dialog in konfrontacijo mnenj. Ta situacija dialoga, ki smo jo uspeli skupaj ustvariti, je bila za vse nas dragocena tudi zato, ker je izrekanje stališč in sodb v našem prostoru precej tvegano početje in ker tudi ni tradicije – podlage, na katero bi se lahko oprli.

Igor nas je stalno spodbujal, naj objavimo kakšne tekste, ki nastajajo v okviru seminarja. Za nekatere je bil prepričan, da so res dobri, in veselil se je prvih objav v rubriki Svet umetnosti, ki bo izšla v letošnji jezenski številki revije *Likovne besede*.

S šolo smo imeli skupaj z Igorjem še velike načrte, za naprej se je odpiralo več poti. Na pogovoru »Strategije predstavljanja – ob izidu zbornika Svet umetnosti«, ki ga je v knjigarni Konzorcij vodil marca letos, smo spregovorili prav o tem – o statusu, pomenu in umeščenosti Sveta umetnosti v naš in širši prostor ter o mogočih perspektivah: od uvedbe dvoletnega programa do preoblikovanja v mednarodni program. Zlasti pa smo se na koncu letošnjega šolskega leta pogovarjali o tem, kako bi še bolj intenzivno povezali tečaj in seminar in ustvarili skupno platformo za bolj poglobljeno sodelovanje precejšnjega števila udeležencev tečaja za kustose (55) in seminarja (13). Naše lansko »veliko« srečanje je pokazalo, da imamo to željo vsi, tudi mentorji. Veliko smo si imeli povedati in tudi zaplesali smo v hrupu glasbe in smeha. Prav Igorjev je bil najbolj glasen in prešeren.

Slovenska umetnostna scena bo pogrešala njegov kritični pogled v teorijo in prakso sodobne umetnosti, predvsem pa njegovo strast do umetnosti:

»/.../ umetnost je v neki temeljni razsežnosti podobna ljubezni. S tem ne mislim samo na vrednotenje del, marveč na ustvarjanje umetnosti in ukvarjanje z njo. Naštejemo lahko celo vrsto subjektivnih in objektivnih vzrokov, zakaj to početi, toda na koncu vendarle ostane pač tisti /neopredeljivi/ x.«⁵

Barbara Borčič

Zbrala in uredila Beti Žerovc

⁵ Igor ZABEL, Umetnost in kvaliteta, *PlatformaSCCA*, 3, Ljubljana 2002, pp. 49–52.